

marksista da joj posveti najveću pažnju jer je u toku klasne i idejne borbe pitanje potpuno i definitivno izašlo iz djelokruga uspomena o starim razmiricama među ruskim marksistima i pretvorilo se u pitanje o karakteru, unutrašnjim vezama i metodama revolucije uopće« (129). Ni danas nije suvišna, nakon pedeset godina razvoja socijalizma u Sovjetskom Savezu, dakle i u svijetu, misao Trockog: »dolaskom na vlast proletarijata ne završava se revolucija nego tek započinje. Socijalistička izgradnja moguća je samo na zasadama klasne borbe u nacionalnim i međunarodnim okvirima« (131). Trocki s pravom odbacuje staljinsko nacionalno »mesijanstvo« i neprestano naglašava međunarodni karakter socijalističke revolucije. Jer u različitim zemljama teći će taj »proces različitim tempom. Nerazvijene zemlje mogu u određenim okolnostima stići do diktature proleterijata prije od razvijenih zemalja, ali poslije njih do socijalizma« (132). U ovu knjigu uvršteni su i interesantni autorovi članci o španjolskoj revoluciji i kritika upućena Andréu Malrauxu u povodu izlaska njegove knjige »Osvajači«.

Zlata Knezović

NOR U »OTOČKOM LJETOPISU«

U godini proslave 30-obljetnice sjedinjenja s maticom zemljom onih hrvatskih i slovenskih krajeva što ih je 1918. god. okupirala Kraljevina Italija objavljen je i prvi svezak edicije »Otočki ljetopis« (na unutrašnjoj je stranici podnaslov »Cres-Lošinj«, a na naslovnoj su još i imena Ilovika, Velikih i Malih Srakana, Suska i Unija). Na 228 stranica objavljeno je četrdesetak tekstova (neki su izvorni, a neki pretiskani), svrstanih u rubrike: »Narodnošlobodilačka borba«, »Prošlost, priroda i ljudi naših otoka«, »Primorski ljudi (Književni prilozi)«, »Zapisi i crtice« i »Bibliografija«. U cjelini, edicija je dobra; očito je namijenjena široj čitalačkoj publici, a ne samo stručnjacima (iako će i oni u njoj naći zanimljivih podataka). Time »Otočki ljetopis« postaje publikacija koja je više nego potrebna i koja će sigurno naći zahvalnu čitalačku publiku.

NOR je u »Otočkom ljetopisu« obuhvaćen s pet kraćih tekstova vrlo neujednačene kvalitete i namjene. Prvi je kraći uvodni tekst s naslovom »U spomen 30-godišnjice ustanka naroda Istre i naših otoka«, što je potpuni nonsens. Mislim da je ipak taj uvodnik u prvi broj zbornika trebalo pažljivije nasloviti i napisati. Ne znam zašto nije na prvo mjesto stavljen korektno sastavljen tekst koji se nalazi na petom mjestu, a naslov mu je »Sjećanje na pale drugove«, te sadrži još i »Popis boraca sa otoka palih u NOB«, a koji bi potpuno odgovarao uvodniku.

Slijedeća tri teksta radovi su Vinka Antića, Anđelka Kalpića i Mahmuda Konjhodžića.

Tekst prvoga pod naslovom »Sjedinjenje s domovinom otoka Cresa i Lošinja (O 30-godišnjici revolucionarnih događaja i odluka 1943–1973)« ne daje dovoljno argumenata koji bi opravdali taj naslov. V. Antić — inače autor i više tekstova sa sadržajem iz NOR-a — nije za prvi broj ovog zbornika stvorio vredniji tekst, pa makar bio i publicističkog karaktera. Dio napisao ispunio je

općepoznatim sadržajima iz novije povijesti Istre, a tek u sasvim neznatnom omjeru govori i o Cresu i Lošinju (ostale, njima susjedne otočiće gotovo i ne spominje); sjedinjenje tih Kvarnerskih otoka s maticom zemljom čini se ovdje kao nešto usputno. Slaba vrijednost toga teksta osobito je uočljiva u usporedbi sa slijedeća dva napisa — preštampana iz »Pomorskog zbornika« i »Novog lista«. Naime, Anđelko Kalpić je u svom nepretencioznom članku »Pomorski desant na Lošinj« korektno prepričao ono što je već poznato o važnim desantnim akcijama snaga narodnih boraca 1943—45, a donio je i nekoliko novih zanimljivih vijesti iz Arhiva Vojnoistorijskog instituta u Beogradu. Naročito je interesantan, međutim, članak Mahmuda Konjhodžića, »Zapisi sa sedam otoka«. Autor se potrudio da dade nešto novo, a njegov publicistički stil pridonosi čitljivosti teksta. Dakako, Konjhodžićev je prikupljeni materijal na nekim mjestima prilično nezgrapno upotrijebljen, za neke se navode može reći da su diskutabilni, možda se može prigovoriti da je neke sudionike NOP-a spomenuo a neke nije, da nije cjelovitije zahvatio problematiku — ali, uza sve to, njegov je članak ipak prvi vredniji pokušaj kakvog-takvog većeg pregleda NOR-a i socijalističke revolucije tih otoka 1943—1945. godine.

Petar Strčić

MILICA KACIN-WOHINZ, PRIMORSKI SLOVENCİ POD ITALIJANSKO ZASEDBO

Založba obzora u Mariboru i Založništvo tržaškoga tiska u Trstu objavili su 1972. god. djelo »Primorski Slovenci pod italijansko zasedbo 1918—1921.« kao prvu knjigu zbirke »Zgodovina Slovencev 1918—1945« Inštituta za zgodovino delavskega gibanja u Ljubljani. Autorica je te edicije Milica Kacin-Wohinz, koja se u izradi djela pridržavala ovoga osnovnog zadatka: »Ni namen te razprave prikazati celovito podoba primorske dežele in družbe. Mnogih pomembnih oprasanj, gospodarskih, socialnih, kulturnih in zunanjepolitičnih, se zato dotikam le mimogrede, toliko, koliko so stvarno povezana z osrednjo politično problematiko. Težišče dela je v podrobni obdelavi političnih razmer v slovenskem narodnem in v socialističnem delavskom taboru, to je v tistih gibanjih, ki sta neposredno oblikovali politično zavest in usmerjali delovanje slovenskega prebivalstva na zasedenem ozemlju. Medtem ko obravnavam italijanske meščanske stranke predvsem z vidika njihove ideološko-politične usmeritve, ki je vplivala na odnos do narodnih in razmejitenih vprašanj, pa podrobneje obdelujem sistem in delovanje okupacijske uprave in tiste dogodke, kakršna sta bila npr. požig slovenskega narodnega doma v Trstu in spošna stavka, ki so bili posledica narodne in razredne nestrpnosti ter obenem izhodišča za politične premike v bodočem razvoju«. Međutim, mogu slobodno reći da je M. Kacin-Wohinz usprkos takvim ogradama dala vrlo uspjelo djelo šireg značenja. Važno je istaknuti da se autorica koristila materijalom iz gotovo sve njoj dostupne literature, a pohodila je i velik broj arhivskih spremišta i iz njih se poslužila